

EDITORIAL

Salvem a Vinatea ha complit

La **Plataforma "Salvem a Vinatea"** ha tenguut veu en el ple municipal del **Ajuntament de Valencia** del passat 26 de giner. Les intervencions de **Joan Sancho Gea**, membre de l'Insigne Capítol de l'Almoina de Sant Jordi de Cavallers del Centenar de la Ploma (tambe del **Rogle** i president de Convencio Valencianista), i de **Josep Enric Nadal**, directiu del Grup d'Accio Valencianista, portaren la veu de les mes de 45 entitats que conformen la dita Plataforma, al ple, en el que hi havia dos mocions (del **PP** –la numero 23– i de **Ciudadanos** –la 31–, que es tractaren conjuntament) que advocaven per a que l'estatua de **Vinatea** seguira, en tota dignitat, en la **Plaça de l'Ajuntament** de la ciutat, fent-se reso de les exigencies de la Plataforma.

Dos intervencions raonades i brillants les de Joan i Josep, que donaren pas al debat de les mocions presentades, com s'ha dit, pel Partit Popular i per Ciudadanos, les dos uniques formacions que havien respost al requeriment d'entrevista que s'havia cursat a tots els grups municipals, rebent a representants de "Salvem a Vinatea" i escoltant les seues demandes.

A la fi, per unes circumstancies o per unes atres, en acabant de la defensa de les mocions es contà en la comprensió de l'equip de govern, mes be preocupat per menudencies en conte d'haver segut clars des d'un principi i reconeixer que havien comés un erro: el de no advertir i incloure en els plec del concurs dirigit a les empreses que concursaren en el projecte de remodelació de la Plaça de l'Ajuntament que, al plantejar les seues propostes de reforma, contemplaren el manteniment de l'estatua de Vinatea, la continuïtat de la figura de l'heroe valencià, en el lloc que actualment ocupa –emplaçament que es decidi, tambe majoritariament, en un ple municipal alla pels anys 90 del passat segle.

Parlava la regidora del **PSOE**, responsable de l'Àrea de Desenroll i Renovació Urbana i Venda, **Sandra Gómez**, del periodo d'exposició dels projectes i de la "participació ciutadana" a l'hora d'haver presentat alguna alegació sobre el tema i que, passat el plaç expositiu, cap suggerència al respecte feya alusió al monument i figura de Vinatea. Es refugiava tambe en lo que ella calificava de desconeiximent general o "invisibilitat" de la figura i del monument. Dos legislatures porta en el govern i, efectivament,

seria interessant evaluar eixes paraules per a preguntar-nos: ¿Qué ha fet el seu govern per a donar a coneixer el significat d'este monument? ¿Quants monuments d'estes caracteristiques coneix la ciutadania?, i, mes encara, ¿sap de l'història i merits del personage al que se li ha dedicat esta distinció erigint-li una obra artistica?

Des del Rogle coincidim en la regidora Gómez: es necessari fer mes pedagogia, i fer-la per banda de l'Ajuntament del que forma part i, aixina, posar en valor l'història i les personalitats que han contribuït a conformar el nostre poble i han segut distinguits per les seues aportacions. Per un atre costat hem de donar la rao a la regidora del Partit Popular, **Mª José Ferrer San Segundo**, que en la tanda de replica li faltà poc per a dir-li mentirosa a la senyora Gómez a l'incidir en que faltava a la veritat quan dia que s'havia reunit en la Plataforma "Salvem a Vinatea" i havia escoltat –i casi consensuat– les seues demandes. Res mes llunt de la veritat, i lo que pensem es que esta senyora "no s'entera" ni de en quí se reunit. Felicitar-nos i felicitar a la Corporació Municipal per la decisió adoptada de mantindre el monument a Francesc Vinatea

L'ESTATUA DE VINATEA EN EL TALLER DE L'ESCUPTOR. MANOLO RODRÍGUEZ

en la plaça de l'Ajuntament –en el lloc que ocupa o en u que goge de la mateixa dignitat i visibilitat en eixe entorn–, i no està de mes recordar que la minoria de **VOX**, incomprendiblement, votà en contra de la moció; lo unic que li preocupà fon deixar clara "l'espanyolitat" de Vinatea. Com en l'hemicicle se li recordà, en 1333 **Espanya** no existia i Vinatea era ciutadà valencià, del **Regne de Valencia** –estat lliure i independent dins de la **Corona d'Arago**.

Congratular-nos per la labor de la Plataforma, de la que el Rogle forma part, per la labor manco visible i calladament feta, digna de felicitació, que tambe es extensiva a qui ha pogut dedicar temps i recursos per a fer un treball impecable que ha conseguit l'objectiu propost. Ara nos queda fer difusió de la figura de Vinatea, es missio de totes i tots els que integrem la Plataforma, que ha demostrat que "junts som mes", se treballa millor i se conseguixen metes que contribuïxen a revalencianisar esta societat nostra tan despersonalizada.

El valencianisme ha de reflexionar sobre aço ultim: treballar en serietat, junts i coordinadament dona els seus fruits.

LA CITA

Juntar-se es el començament. Mantindre's junts es progressar. Treballar junts es l'èxit.

Henry Ford

SUMARI

- 1 EDITORIAL: **SALVEM A VINATEA HA COMPLIT**
- 2 PATRIMONI VALENCIÀ: **EL MONASTERI DE SANTA MARIA DE BENIFASSA**
- 3 JOCS TRADICIONALS (LXXXVIII): **CANÇONETA DE ROGLE**
- LLISTAT: **ACTIVITATS CULTURALS**
- RESENYA BIBLIOGRAFICA: **PEIXCANT. ESTUDIS DE LLENGUA VALENCIANA**
- PATRIMONI VALENCIÀ: **EL MONASTERI DE SANTA MARIA DE BENIFASSA (Continuació)**
- 4 FENT MEMORIA: **PUBLICACIONS (i II)**
- CORONA POETICA (XIII): **JOSEP-ALBERT AYMEMIR I CASASÚS**
- CORONA POETICA (XIV): **ERNEST OLMOS I SABATER**

ACLARIMENT

Esta publicació està redactada en les Normes d'El Puig. Encara que es una obra colectiva,

l'encarregat de la redacció final de cada articul te llibertat per a fer-ho en la normativa d'accentuació de la seua preferència. Este tema es motiu de debat, pero no de divisio, entre nosatres.

El Monasteri de Santa Maria de Benifassa

Resulta molt interessant poder conèixer u dels conjunts monumentals mes antics del **Regne de València**, el **Real Convent de Santa Maria de Benifassa**. Emplaçat en la part mes baixa del partit de **Morella**, en la vall del riu **Senia**, comarca del **Baix Maestrat**.

En 1208 el rei **Pere II** donà el castell allí situat al noble **Guillem de Cervera** qui, a l'enviudar en eixe mateix any, feu donació de les seues possessions en **Benifassa** al **Monasteri de Poblet**, lloc a on vesti l'habit religios, recluint-se en la vida monacal. Posteriorment seria **Jaume I** qui el 22 de novembre de 1233, ordenà a l'abat de Poblet la fundació en estos parages d'un cenobi baix l'advocació de la **Mare de Deu**.

Els monjos de l'orde cistercenc de **Sant Bernat**, procedents del **Real Monasteri de Santa Maria de Poblet**, portaren avant l'encarrec a l'any següent, pero no seria fins a 1250, quan estarien acabats els edificis que conformen este conjunt arquitectonic. Es tracta d'un recint amurallat dins del qual hi ha una serie d'edificacions de diferents epoques (XIII-XVI), que posteriorment aniria transformant-se a lo llarc dels segles. La muralla, les fortificacions i la torre central pertanyen a l'inici de la construcció. El conjunt s'edificà segons el model del de Poblet, encara que de menor monumentalitat, i presenta algunes diferencies. D'estil cartoixà rigoros, passà del romaníc antic a adoptar, en les continues ampliacions, les formes del gòtic valencià. La direcció de les obres fonamentals (claustre, sala capitular i dos sacristies) son obra del mestre **Pere Torres**.

Els historiadors senyalen que la seua lluntania no fon obstacul per a que el Monasteri de Benifassa eixercira un importantíssim paper en l'ambit cultural de l'epoca. Contà en una valiosa biblioteca, aixina com en una farmacopea de gran prestigi en la que s'utilisaven plantes medicinals i aromatiques abundants en la zona. Els abats que dirigien el monasteri, ademes d'ocupar diferents carrecs eclesiastics, tenien representació en les **Corts** del Regne de València, fet que es constata en les pintures murals del **Salo de Corts** del **Palau de la Generalitat**: allí apareix pintat fra **Miquel Joan Gisbert**, que fon abat de Santa Maria de Benifassa durant sis trienis.

El monasteri fon visitat per importants personages, pero en el segle XIX s'inicià la seua decadencia. Fon saquejat en epoca napoleonica pero sobre tot pati la **desamortisació de Mendizabal** en 1835, finalisant la clausura dels monjos. Desaparegueren casi totes les obres d'art, encara que se coneix el lloc actual d'alguna d'elles, com es el cas de la taula central del retaule de l'altar major de l'iglesia del monasteri, que s'atribuix a **Guillem Ferrer** i que representa a la **Verge de la Llet** juntament en Sant Bernat, obra que actualment s'exhibix en el **Museu del Prado** de **Madrid**. Tingue els usos de preso i d'hospital. En 1931 va ser declarat **Monument Historic Artistic Nacional**. En 1955 fon adquirit per la **Diputació Provincial de Castello** i en 1959 va ser cedit a l'orde de **Sant Bru** per a l'instalació d'una cartoixa femenina. Les mon-

ges se traslladaren des d'Italia i el varen habitar, una volta restaurat, cap a 1967. Des de llavors es l'unic monasteri cartoixà femeni de clausura de tot el territori peninsular espanyol.

Com s'ha dit, en la construcció predomina l'estil gòtic-cistercenc, encara que presenta elements del **romaníc antic** en la solució d'algunes portades i capitells. Els elements gòtics que trobem estan en l'estructura de l'iglesia i en el claustre major.

PANORAMICA DEL MONASTERI DE SANTA MARIA

Entre les edificacions que conté estan la zona residencial per als reis i els abats, l'hostageria i la capella. La **porta real**, en decoració d'estil romaníc, nos trasllada a un pati que dona a les dependencies i als **claustres** menors a on estan els dormitoris. Junt a l'actual entrada hi ha una torre quadrada de dos cossos, l'inferior en un arc apuntat en cada costat i el superior en un doble arc, tambe per cada costat. Ad este espai se'l denomina **cisterna** o deposit d'aigua, antic temple de la font. Crida tambe l'atenció el

“parlador” o locutori.

A la dreta de l'entrada se troba el conjunt monastic que s'ordena entorn al **claustre major**. Te una plataforma d'a on arranquen una serie de columnes pars, alternades en pilars, damunt els quals naixen els arcs apuntats de doble canaladura (estries). Els capitells i les llinees d'imposta estan decorats en motius vegetals i rosetes, combinats en motius figuratius i d'animals. Damunt dels arcs hi ha uns oculs que favorixen l'alluminament de les galeries. En una part del claustre se situa la cuina, el refectori i unes atres dependencies. En l'atra banda, la sacristia vella i la **sala capitular** (segle XIV). Esta ultima es de planta rectangular dividida en dos trams per un arc sostingut per mensules. S'accedix per mig d'una porta ogival trilobulada flanquejada per finestrals.

INTERIOR DE L'IGLESIA

L'edifici que es presenta al visitant, com hem senyalat, mostra reccials des del segle XIII fins al XVIII, encara que fonamentalment lo que queda en peu es de la reconstrucció de 1960. La porta del claustre es la que hui s'utilisa per a accedir a la part visitable del recint, que solament es la **iglesia**, que s'alça paralelament al claustre. Esta es de planta de salo, d'una sola nau, en creuer i absit poligonal coberts en voltes de creueria. La part millor conservada es l'absit, que manté els finestrals gòtics realisats en traceria a finals s. XIII. Al costat de

l'absit (prop de l'Epistolari) es situa el campanar, el remat del qual es del s. XVII. La porta del claustre fon construïda en el segle XVIII i en ella apareixen esculpits l'escut de Benifassa i l'anagrama de la Verge Maria. En les immediacions del dit claustre se troba el **palau de l'abat**, que fon construït en el segle XVI per a proporcionar digne allotjament a les personalitats, tant civils com eclesiastiques, que anaven a visitar el Monasteri. Molt proxima està l'hostageria que acollia als pelegrins i la porta real que, a lo llarc de l'istoria, ha segut l'acces principal al monasteri. Es en el seu pati a on se troben restes de la torre quadrada anteriorment descrita.

Continúa en la pagina 3.

Cançoneta de rogle

Es un joc per a menuts que es jugava en els carrers i places, a boqueta nit, normalment en l'estiu, pero tambe es jugava en l'escola a l'hora del pati.

Se feya un rogle en tots els participants, menys u que es colocava al mig i era el "pastoret". Seguidament es cantava a cor (tots els del circul) fent uns preguntats al pastoret que responia, de la següent manera:

Cor: "Pastoret ¿d'a on vens?"

Pastoret: "De la montanya de vore el temps".

Cor: "Pastoret ¿d'a on vens?"

Pastoret: "De la montanya de vore el temps".

Cor: "¿Quin temps fa?"

Pastoret: "Plou i neva, plou i neva" (mentres respon va fent moviments imitant la caiguda de la neu).

Cor: "¿Quin temps fa?"

Pastoret: "Plou i neva i nevarà".

Quan diu en força la paraula "nevarà" ix corrent a pillar ad algu dels que formen el rogle que en eixe moment escampen a correr. Si agarra ad algu, este paga i fa de pastoret. Repetint-se el joc fins a que se cansen.

CHIQUETA EN UNA NINA,
D'IGNACI PINAZO, ca. 1890

RESENYA BIBLIOGRAFICA

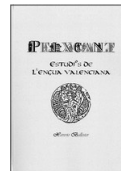
J.M.M.

Ballester, Xaverio

Peixcant. *Estudis de llengua valenciana*

L'autor. Valencia, 2022

(289 pàgines)

"La presente obra repesca algunos artículos, largos y breves, en español y en valenciano, publicados en el último lustro acerca del origen, evolución, destino y demás avatares y peripecias de la lengua valenciana". D'esta manera inicia l'autor la presentació de l'obra, en la qual arreplega un total de 23 texts, publicats en diferents moments del periodo que abarca des de 2015 fins a 2020, la majoria en revistes especialitzades, encara que tambe trobarém articuls apareguts en la premsa.

Hi ha una qüestió que, des de la diversitat que suponen, unix els continguts, i esta es la llengua valenciana, de la que busca sempre justificar la seua autoctonia i autonomia, i ho fa des del rigor científic, no debades **Ballester** es catedratic de **Llengua Llatina**, adscrit al **Departament de Filologia Classica de l'Universitat de Valencia-Estudi General**, a on eixercix la seua docència, un lloc hostil per a les tesis que defen; a banda es tambe **Academic de Numero** de la **RACV**.

En el conjunt de la publicació se poden trobar articuls sobre l'orige de la llengua valenciana; en uns atres s'ocupa de la terminologia prohibida pels "nuralitzadors", desgranant la paraula o expressió i argumentant i documentant el seu us. El tema de la teoria repoblacionista es tractat en mes d'un dels escrits, particularment li preocupa esta hipotesis, que s'ha usat per a explicar la dualitat lingüística del territori valencià i la "catalanitat" de l'idioma nostre. Ell argumenta i demostra la falàcia que ha segut esta teoria simplista a l'hora que oportunista. Tambe l'anàlisi de toponims o d'antroponims –i d'estos, alguns hipocorístics– son tractats en mes d'un articul. Es contrasten les diferents solucions en molts casos respecte de la llengua de la que volen fer dialecte al valencià.

Alguns tituls que incorpora l'obra son: "Toponimia Valenciana Prejaimina"; "¿Diccionari? Normatiu ¿Valencià?"; "Llengua Valenciana: del Centro a la Periferia"; "Antroponimia Valenciana ¿Norma o Variación?"; "Divergent: el Valencià Doscentiste"; "Català Oriental/ Occidental i Valencià. Més Encara"; "Quina repoblació ni quins c..."; "El Sufix Toponímico Llatí –ana en Valencià"... , articuls dels quals l'autor inclou, en l'últim apartat de la publicació i en acabant de citar una ampla bibliografia, uns abstracts que resumixen els seus continguts.

ACTIVITATS CULTURALS
FEBRER DE 2023

Trobarà mes informació dirigint-se a les respectives associacions:

Convencio (Convencio Valencianista)
www.convenciovalencianista.org
cvalencianista@gmail.com

GAV (Grup d'Accio Valencianista)
C/ Julià Peña, 3. 46018 Valencia C.
grupdacciovalencianista.com

11 Feb (dissabte) Hora i lloc per determinar.

TOTS ELS DIES 9. Homenage a Mubarak.

+Info: **Rogle i Convencio**

Fins al **22 Febrer**

Entrega d'originals per al

XIII CERTAMEN POETIC "Parlant en Ausias March"

El poeta guanyador i els dotze primers presentats llegiran els seus poemes el dia 4 de març en l'Homenage a Ausias March, realitzat davant de la seua tomba en la Seu de Valencia.

+Info: **GAV**

PATRIMONI VALENCIÀ

Monasteri de Santa
Maria de Benifassa

Ve de la pàgina 2.

El Monasteri de Santa Maria de Benifassa va ser el primer monasteri que es fundà en terres valencianes arran de la conquesta jaumina. Es la joia del **Paratge Natural de la Tinença de Benifassa**. Està situat al costat de la carretera entre Fredes i La Senia al nord-oest de l'embassament d'Ulldecona. El dia de visita es el dijous de 13 a 15 hores. El Real Convent de Santa Maria de Benifassa seguix ocupat per monges cartoixanes de l'Orde de Sant Bru.

La **Tinença de Benifassa**, al nord del territori valencià, es un paratge que presenta montanyes abruptes, barrancs profunds, boscs frondosos, una rica fauna i molt pocs habitants, distribuïts en petites localitats: la Pobla de Benifassa, Ballestar, Fredes, Bel, El Boixar, Corchar, Herbers i Castell de Cabres, que en total no arriben als 400 habitants. Alguns dels paisatges mes bonics de la zona, entre atres, son el **Tossal del Rei** i el bosc de la **Tenalla**.

En definitiva es tracta d'una excursió d'excel·lent interès a on se combina perfectament la cultura en la natura.

Rogle en Internet

Facebook: **Rogle Constanti Llombart**

Twitter: **@rogleconstanti**

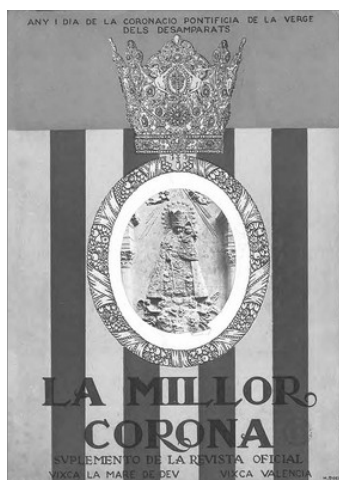
Tots els exemplars editats fins ara estan en:
www.rogleconstantillombart.com

Centenari de la coronació de la Mare de Deu dels Desamparats

FENT MEMORIA

J.M.M.

Publicacions (i II)

LA MILLOR CORONA. ESPECIAL DE MATER DESERTORUM, 1923

Provablement de totes les publicacions a l'entorn de l'acte de la Coronació, la més completa fon el numero especial que *Mater Desertorum* –la revista de la coronació– edità baix el títol *La millor corona*. Constava de 74 pàgines, dos de lamines. Tota la portada l'ocupaven els colors de la **Real Senyera**; sobre este fondo, la reproducció gràfica de la **Corona** i, baix, un oval emmarcava, com conformant una unitat en tot el conjunt, l'imatge de la **Mare de Deu**, que era part de la foto que se reproduïa en la pàgina interior: una peça de plata que la representava entronisada en l'altar major de la Basilica (dita peça fon regalada per la joieria **Maragat** al Comitè Eixecutiu). La publicació incloïa moltes col·laboracions, poemes, el programa oficial, etc. La salutació-exhortació del cardenal

Reig obria el conjunt d'escrits de diferents personalitats del món de la cultura, de la ciència, de la política, de la religió, etc.; col·laboracions literàries: poemes, narracions, un breu a propòsit i articles variats. Entre els poetes figuraven originals de Lleopold Trenor, Francesc Barber, Antoni de Cidón, Juan Alegre, J. Prósper Bermón...; d'entre les firmes col·laboradores destacar les de J. Navarro Cabanes, F. Almarche Vázquez, A. Gómez Cámara, Elies Tormo, J. Mª Esteve Victoria, Rafael Villaseca, Francisco Vidal, V. Ferran Salvador, Emili Vilella... No faltaven les pàgines en propaganda de diferents productes i cases comercials.

CORONA POETICA (XIII)

Coronació de la Verge

Repiqueu les campanes de bronze cap l'història;
s'ouen les veus dels àngels serenes en la plaça;
els llaus se multipliquen; la valenciana raça
postrada, fervorosa, reviu l'antiga eufòria.

iOnades de flor; pétals de roses de victòria
revolen milagrosos barrant tota amenaça!...
València és una bresca de mel, que dolça abraça
l'imatge de la Verge cantant-li himnes de glòria.

Solemne, somrient-nos als menuts com als grans,
en mirades de sucre, la Verge, als valencians
nos ama baix un mant d'amor que ens emociona:

Perque en el centenari de sa coronació
València, terra noble, la feu en devoció
idel Regne valencià sobirana i patrona!

Josep-Albert Aymemir i Casasús

COLABORA EN EL ROGLE

Donar difusió ad esta publicació es la millor forma de col·laborar en nosatres. També pots

fer-te **soci** (36 € a l'any) o **col·laborador** (12 € a l'any), i t'enviaré a casa tots els números que es publiquen durant l'any. Si tens voluntat de fer alguna puntual aportació econòmica, també

te quedariem molt agraïts. El nostre número de conte, en **Caixa Popular**, es:

ES52 3159 0018 1926 1586 4721

CORONA POETICA (XIV)

Centenari Coronació Pontificia Mare de Deu dels Desamparats

En este centenari a punt i festiu
que festeja la teua coronació,
és per a tots els que et tenim devoció
immens goig que manté al nostre cor més viu.

València ben a gust i dichosa riu
donant solta a indescriptible emoció,
i tant com si eres símbol o religió
nos tens als valencians sempre al teu caliu.

Puix Tu, Mare de Deu dels Desamparats,
en eixe el teu semblant tan dolç i diví
otorgues bons refugis als mal parats.

En molt d'ànim seguim el teu ferm camí,
que ens porta totalment il·lusionats
sens dubte al més preuat i fermós destí.

Ernest Olmos i Sabater

La revista *Pensat i Fet* dedicava el número 16, corresponent al 3 de maig de 1923, a l'event. En la portada, una foto de l'imatge de la Mare de Deu, de M. Sigüenza, orlada per un dibuix de Francesc Aguar. L'exhortació del cardenal Reig ocupava la pàgina capçalera, ad ella seguien diferents col·laboracions –escrits sobre la patrona, la seua festivitat, relats...–, a més de dos poemes, l'u de Lleopold Trenor (“Ofrena”) i l'atre de Carles Salvador (“Maig”). Entre els col·laboradors: Francesc Almarche Vázquez, el canonge R. Chillida García, Conrado A. Cardona, Francesc Almela i Vives, Josep Mª Esteve Victoria, Lluís del Val o P. Gómez Martí. Incloïa tres dècimes per a llançar al pas de la Patrona que firmaven F. Caballero i Muñoz, Antoni de Cidón i Francesc Vidal Roig; i, clar, propaganda de diferents productes i cases comercials.

Una altra publicació que mereix ser destacada es la que duya per nom *Programa de les Festes de la Coronació de la Verge dels Desamparats. 1923*, en una magnífica portada de A. Dubón i en col·laboracions del pare Lluís Fullana, E. López Chavarri, Lázaro Floro, V. Calvo-Acacio, J. Mª Esteve Victoria, J. Epila, Alarcón. Incloïa el programa diari dels actes (des del divendres 11 al diumenge 20 de maig) i poemes de J. Mª Bayarri, E. Navarro Borrás, F. Caballero Muñoz, B. Ortín Benedito, S. Verdeguer, i el sàinet “Rellamp” firmat per Tofol Rosca.

PENSAT I FET, NUM. 16. MAIG 1923